

המנוח פרק שלישי בבא קמא

כ"ט.

עין משפט
ג'ר מצוה

א) [למקמ לה. טז: ע"ג
פכ:] ט [ורש"י ת"ג] א ע"י
רש"י מ"ש בשם תוס'
ארוכס, ט ע"י רש"י מ"ש
בשם תוס' ארוכס ועי'
רש"י, ט ע"י קודס ד"ה
מממנני,

ג'ליון הש"ס

גמ' מדינתו תרתה. קשה
לי למאי דמנואר בתוס'
ד"ה והמני' ללקי' בחסד'
אפשר דמדי' הלוכו נפל
ההרה עליו כגם והתקל
במים משמע דתקל מימי
אם כן הולך למקטל מתי
והיה דהתקל דמדי' זורו
הוא מזה נשמע דרמ"ס ק"ל
דנתקל פושע הוא וחסיס
דמיירי דמדי' הלוכו נפל
על האדם דבזה אף אם לא
פושע הוא ראי' למידי מדי'
אדם התקל דכל שהוא כגלל
אכדיה חיוב ומדפטר ר"י
מוכח דרמ"ס תקל הוא כעין
גינה דרמ"ס לר"י באמת
בפ"ס דרמ"ס ור"י מוכח
למתי מרוביה לאשמעי'
לרמ"ס הי פושע גמור
ולר"י הי חוסם דבר' כעין
גינה ולע"ג:

מוסף רש"י

פטור מדיני אדם. לשלם,
והייב בדיני שמים,
פועות לשלם לרשעים
שמתקין להפסיד את ישראל
(ג'ס"ו ג'ג.)

פטור מדיני אדם. כדמפרש לקמן: והייב דיני שמים. משום
דלא סליק: זרוה שאין מלויה. דאנוס הוא: אלא אמר אביי צרסתי
פליגי. צממני' כשהיך הכד צשעת נפילה ופליגי כשהיך צרסתי'
לאחר נפילה: צממני' נוקיין. כגון זה דמסתמא מפקיר למרסו
ור"מ סבר מפקיר נוקיין חייב דבור
שחייבה עליו תורה צבור צרה"ר
דהפקר הוא חייבה ור' יהודה דסבר
פטור א"ס [ה"ל] דהפקיר רשותו ולא
הפקיר צורו וזהו צור האמור צמורה
ולקמן (דף מט:): פליגי ר' ישמעאל
ור"ע בזה מילתא וה"ק רבי יהודה
צממני' לשבורה והיך צממני' חייב
וצשאי' צממני' אלא צממני' להורידה
מכתיפו ונתקל ונצברה פטור דנתקל
לאו פושע הוא וצבאי' דלאחר נפילה
נמי לקמן מפרש מאי צממני' איכא:
ומדממני' צרסתי' כו'. גמרא קפרי'ן
לה: אלא צשעת נפילה. היכי איכא
למימר נתקל פושע הוא מה הוא
יכול לעשות אם נתקלה בהממו
צשלמא נתקל הוא ונצברה כדו
איכא למימר איבעי ליה לעיוני ומיזל
אלא גמלו מי איכא למימר הכי:
שרעסא דהנרה. שגדל הנהר וכסה
את עין הדרך ופושע הוא צך שאליו
היה הדרך מגולה לא נתקל גמלו:
שרעסא. לשון שרוע וקלוט (ויקרא
כג): פושע הוא. ואין לו דין נתקל:
דחסי' דדרך יבשה ונתקל ביה
צממנו והוי ליה איכא פושע: לזכות
צממני'. שלא הפקיר חייב וצשאי'
צממני' שזכ לזכות צהן פטור דמפקיר
נוקיין פטור: והאיכא ר"מ דמחייב
מדקמני' צממני' ולא סלקה ולא
העמידה מכלל צממני' דלאחר
נפילה פליגי: אף צשעת נפילה.
ומשום דלישנא צממני' לא משתמע
צשעת נפילה אצטריך לרבי אלעזר
לאשמעינן דדייקין לה ממתניתין
דקמני' תרתי כדאמר אביי לעיל:
לא

אפטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ומודים
חכמים לר"מ באבנו סבינו ומשאו שהניחן
בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו שהוא
חייב ומודה ר"מ לרבנן במעלה קנקנין על
הגג ע"מ לנגבן ונפלו ברוח שאינה מצויה
והזיקו שהוא פטור אלא אמר אביי בתרתי
פליגי פליגי בשעת נפילה ופליגי לאחר נפילה
פליגי בשעת נפילה פושע מר סבר
נתקל פושע הוא ומ"ס נתקל לאו פושע
הוא פליגי לאחר נפילה במפקיר נוקיין מר
סבר מפקיר נוקיין חייב ומר סבר פטור
וממאי? מדקמני' תרתי הוחלק אחד במים או
שלקה בחרסית היינו הך אלא לאו ה"ק
הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה
בחרסית לאחר נפילה ומדמתניתין בתרתי
בריייתא נמי בתרתי בשלמא כדו משכחת לה
או בשעת נפילה או לאחר נפילה אלא גמלו
בשלמא לאחר נפילה משכחת לה במפקיר
נבלתו אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה
אמר רב אחא כגון דעברה במאי דרך שרעטא
דנהרא ה"ד אי דאיכא דרכא אחרינא פושע
הוא ואי דליכא דרכא אחרינא אנוס הוא
אלא משכחת לה דאתקיל ואתקילה ביה
גמלא מפקיר נוקיין מאי מתבוין איכא אמר
רב יוסף: במתכוין לזכות בחרסיה וכן אמר
רב אשי במתכוין לזכות בחרסיה רבי
אלעזר אמר בשעת נפילה מחלוקת אבל
לאחר נפילה מאי דברי הכל פטור והא
איכא ר"מ דמחייב אלא מאי דברי הכל חייב
והא איכא רבנן דפטרי אלא מאי בשעת
נפילה אף בשעת נפילה וקממשמע לן כדאביי
ורבי

פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע. לרמ"מ דפושע הוא חייב
כל כמה דלא הוה ליה פנאי לסלק קרי שעת נפילה
ולאחר נפילה פליגי צממני' נוקיין א' ואפי' לאחר נפילה פשיעה כגון
שציצר צממני' דרבנן דפטרי ס"ל דלא חייבה תורה אלא צור
דאית ליה צעלים כגון הפקיר רשותו
ולא הפקיר צורו או חפר צור סמוך
לרה"ר וכן משמע לישנא מר סבר
מפקיר נוקיין חייב ומ"ס מפקיר נוקיין
פטור משמע דכלל מפקיר נוקיין
פליגי אפי' לאחר נפילה פשיעה ועוד
דקאמר לקמן מפקיר נוקיין מאי
מתכוין איכא האיכא לפרש צממני'ן
ושיצר כמו שפירש על שעת נפילה
ולא צעלי' לאוקמי אפי' פלוגמיהו
בלאחר נפילה צממני' צשעת לרבי
מאיר דפושע הוא חייב דהוי מפקיר
ללא פושע הוא פטור דהוי מפקיר
נוקיין לאחר נפילה אנוס וכן אית
ליה לר' יוחנן צממני' משום דמתני'
מוכחא דצממני' פליגי ולא היה זה
צממני' אלא צמד דהו טעמא הוא
והשם נמי מר ומודים דקמני'
צממני' חד קאי אשעת נפילה
ד' דמודים חכמים לר"מ צממני' וסבינו
ומשאו דנפלו צממני' פושע הוא חייב
אע"פ שלא היה לו פנאי לסלק אצל
צרוה שאין מלויה היה פטור אע"ג
דלא אפקיריה דסתא צממני' כו' לא
מפקר להו כי נפלו שאין מתקלקלין
צממני' ומשום דלא היה לו פנאי
לסלק מיפטור דאי היה לו פנאי לסלק
הוה מחייב אפי' צרוה שאין מלויה
דכיון דלא אפקירינן עליה דדייה
לסוקיניהו כדאמר צממני' צממני'ן
לזכות צממני' ואפי' נתנו אחר שם
כדאמרין בהפירה (לקמן דף מו: ושם)
צעל השור חייב צממני' חזר וצעל
חזר חייב צממני' הצור וצממני'ן
אמר גבי גלל דאם הפכה צפחות
מג' אם נתכוין לזכות זה חייב אע"פ

שהוא לא עשה צור זה כיון דדידיה הוא עליה דידיה רמי לסלקו ואיך מודים קאי אפלוגמיהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר
לחכמים צממני' נפלו צרוה שאין מלויה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהוי מפקיר נוקיין לאחר נפילה אנוס ומאי אמר
האי צממני' לאו אנה כריתיה כיון דצאונס נעשה ולכן נקט קנקנין שמשצברין צממני' אפי' אי לא פליגי אלא צממני' אי פושע
ומדקמני' תרתי. ור' יהודה דייק אביי מדקמני' תרתי דפליגי לאחר נפילה משמע דאפ"ס אי לא פליגי אלא צממני' אי פושע
הוא אי לא איצטריך למימני' תרתי שלא תאמר דוקא צשעת נפילה מחייב ר"מ משום דנתקל פושע הוא והתקלה הייתה
שלו עדיין אצל אחר נפילה שכבר הפקיר התקלה פטור ר"מ אע"ג דפושע הוא כמאן דפטור צור צרשות הרצים וי"ל דאי לא שרבי
יהודה צא לחלוק עליו צוה לא היה צריך להשמיענו כיון דצבאי' תנן סתמא לקמן דבור צרשות הרצים חייב:
מדמתני' בתרתי ברייתא נמי בתרתי. וא"מ מצממני' נמי יש להוכיח צממני' פליגי דמקמני' ולא סלקה ולא העמידה משמע
דלאחר נפילה ועוד דאי לא פליגי אלא צשעת נפילה אמאי חייב דיני שמים לרבנן דאית להו נתקל אנוס הוא
וצשעת נפילה נמי פליגי מדנקט מודים חכמים צממני' ומשאו דלא מני' קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר
נפילה צממני' נוקיין א"כ אפי' נוקיין צממני' אצנו סבינו ומשאו דלא מני' קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא דפטור א"כ
לא פליגי כלל וי"ל דמציממני' לא מני' למידק כלל דאיכא למימר דפליגי צשעת נפילה ולאחר נפילה וצמד טעמא כדפרישית לעיל
והא דנקט צממני' מודים אצנו כו' וצבאי' מודים קנקנין אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד צממני' אס תפול צרוה מלויה
ובקנקנין כדי שלא יצדו מניחם צממני' שלא יפלו צרוה מלויה:

הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית. ה"ה דמ"ל איפכא אלא דנקט הכי משום דקמס חרסית
מפקיר להו כדמוכח הוה דקנקנין ומיס לא מפקר להו כולי האי ועוד דרז אוקי למיס דמתניתין דללא אפקירינהו וכי
פליגי דללא אפקירינהו דוקא צשעת נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"י שעליו לסלק כיון שהם שלו ויש לו פנאי לסלק אצל צממני' וכן
דלאחר נפילה צממני' נוקיין אלא אף לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שיהיה לו פנאי לסלק פוטור ר"י משום דהוי צור דלית ליה
צעלים ור"מ מחייב אף צשעת נפילה כיון דצבאי' דנתקל פושע הוא ומפקיר נוקיין חייב:

אמאי בשלמא אחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקיר נבלתו אחר נפילה צפשיעה כגון שהולכה צממני' שיש לחוש
שתפול אלא צשעת נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כעין פלוגמא דפליגי צממני' אלא חזקתה דשעת נפילה אצדו
ולאחר נפילה אגמלו כדמוקי' דהוחלק אחד צממני' צשעת נפילה או שלקה בחרסית לאחר נפילה וי"ל דהוה משום דקמס חרסית
מפקיר להו וסתם צממני' לא מפקר לה בחרסית ועוד מדקמני' ולא סלקה משמע דכדו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי
מוקמינן לכדו צשעת נפילה א"כ מיירי כדו צממני' ומדכדו צממני' גמלו נמי צממני':

אב"ר אחר נפילה מאי. כי מפקיר נוקיין לאחר נפילה פשיעה מאי דברי הכל פטור הא איכא רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו
הפקיר דאם לא הפקיר לא פטרי רבנן דעליה רמי לסוקיין: אמאי מאי דברי הכל חייב הא איכא רבנן דפטרי. הו"מ לחווי
דלא פטרי רבנן אלא היכא דאנוס הוא אצל לאחר נפילה פשיעה מחייבי' אצל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דאמר צממני' לאחר נפילה
מחלוקת לא הוה פליגי צממני' אצדוי' אלעזר ומתוך הלשון משמע שצא לחלוק על רבי אלעזר:

כא א מיי פ"ג מה"ל
מקי ממון הלכה ז
סמך עשין סמ טו"ש ע"מ
סימן מ"א סעיף ג וסימן
מ"ב סעיף ד:
כב ב ג מ"י ע"פ ופ"ו
מהלכות חובל ומזיק
הלכה א סמך ע"פ טו"ש ע"ע
ח"מ סימן מ"ב סעיף ד:

רבינו הגנאל

פטרירה דבת' ולגברה לא
תשריה דבר. וכי ח"מ כי
סבר ר' מאיר דפטר
רחמנא לאנוס מקטלא
אנוס אב"ר וידיק אפי' אנוס
חייב, והתניא נשברה כדו
ולא סילקה כדו, וקתני
ויפא ומודה ר"מ לחכמי'
בממלה קנקנין לגג על
גמל לנגבן ונפלו ברוח
שאינה מצויה והזיקו
פטור, לאו מכלל דסבור
אנוס הוא ואנוס אפי'
בנוקין פטור. ופריק אביי
ר' מאיר ור' יהודה בתרתי
פליגי, בנתקל פושע הוא
ובמפקיר נוקיין. ודייק
ממתני', דקמני' הוחלק
אחר במים או שלקה
בחרסית חייב. הוחלק
אחר במים בשעת נפילה,
ובהו פליגי דר' מאיר סבר
נתקל פושע הוא לפיכך
חייב, ור' יהודה סבר נתקל
לאו פושע הוא ופטור. או
שלקה בחרסיה לאחר
נפילה, ר' מאיר סבר
נשברה כדו ולא סילקה
אלא הפקירה מפקיר נוקיין
חייב, ור' יהודה סבר
מפקיר נוקיין פטור. ואם
נתכוון לזכות בחרסיה
חייב, ולדברי הכל אנוס
אפי' בנוקין פטור. ואי
קשיא לן הא דתני דבי
חזקיה פצע תחת פצע
לחייב על האנוס כרצונו,
התם בנוקין גופו, אבל הכ
דבנוקין ממנו (לה) (לא).
ומדמתני' בתרתי פליגי
בריייתא נמי בתרתי פליגי.
ואקש', בשלמי' כדו,
משכחת לה בשעת נפילה
שהיך במימיה, לאחר
נפילה נמי הוהו בחרסיה.
אלא גמלו, בשלמי' לאחר
נפילה משכחת לה
במפקיר נבלתו. אלא הוהו
בשעת נפילה היכי
משכחת לה. ואמ' כגון
שהעביר גמלו, פי על
שפת הנהר דהוא שרעטא
ונהרא, ונפל הגמל
ובנפילתו התיז מים מן
הנהר וסיפק בגדיה. ונדרח
האי פירוקא ופריק' פירוק
אחר, כגון דליכא דרכא
אחרייתו וכגון דנתקל הוא
ונפל ונתקל הגמל עליו
ונפל ובנפילתו התיז מים,
ואילו'י שנתקל הגמל
בגופו פטור לא היה
נופל, לפיכך בהעברתו
לגמל שרעטא דנהרא
אינו לא פושע ולא אנוס.